

■ **Udział państw Unii Europejskiej w światowym handlu bronią – analiza głównych trendów**

Sebastian Wojciechowski

Od początku XXI w. sukcesywnie wzrasta zakres międzynarodowego handlu bronią. Potwierdza to na przykład najnowszy, opublikowany w marcu tego roku raport *Stockholm International Peace Research Institute* (SIPRI). Wskazano w nim, że w latach 2015-2019 zakres transakcji był o 5,5% większy niż w okresie 2010-2014 i aż o 20% większy niż w pięcioleciu 2005-2009. Przy czym podkreślić należy, iż wszystkie prezentowane wartości dotyczą zrealizowanych dostaw, a nie podpisanych kontraktów. Ważną a zarazem interesującą tendencją dotyczącą międzynarodowego handlu bronią jest zmiana udziałów w rynku pomiędzy dwoma największymi eksporterami – Stanami Zjednoczonymi Ameryki oraz Federacją Rosyjską.

Najwięksi eksporterzy broni

USA gwałtownie zwiększyły zakres swojego eksportu, który w latach 2015-2019 stanowił aż 36% globalnej całości i był o 23% większy niż w okresie 2010-2014. Nastąpiło to m.in. za sprawą sprzedaży nowoczesnych samolotów bojowych (w tym F-35) do Europy, Japonii, Australii czy Izraela. Natomiast udział Rosji zmniejszył się z 27% do 21%, porównując okresy 2010-2014 i 2015-2019 (oznacza to spadek wielkości transakcji o 18%). Jest to w znacznym stopniu związane z ograniczeniem, za sprawą konkurencji z USA i Francji, wpływów na bardzo ważnym rynku indyjskim.

Istotną rolę w analizowanym sektorze odgrywają również niektóre państwa członkowskie Unii Europejskiej. W gronie 10 największych światowych eksporterów broni w latach 2015-2019 znalazło się pięć takich państw. Na 3. miejscu uplasowała się Francja, na 4. byli Niemcy, 6. Wielka Brytania, 7. Hiszpania, a na 9. Włochy.

Redakcja:
Radosław Grodzki
Karol Janoś
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:
Hanna Różanek

Nr 13(433)/2020
30.03.2020

ISSN 2450-5080

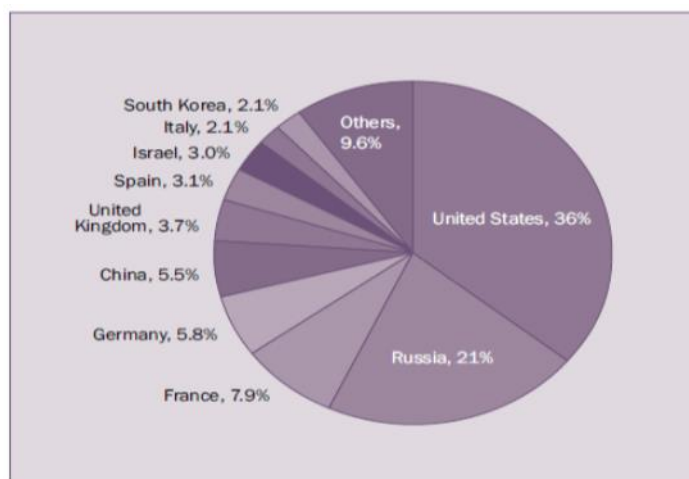
Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

Ponadto 11. miejsce przypadło Holandii (1,9% udziałów), 15. Szwecji (0,6%), 21. Czechom (0,3%), a 25. Portugalii (0,2%). Polska w najnowszym zestawieniu SIPRI została uwzględniona tylko w rankingu importerów broni – na 40. miejscu.

Udział państw UE w globalnym eksporcie broni

Łączny eksport broni przez wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej w latach 2015-2019 wynosił 26% wartości globalnej, co oznacza wzrost o 9% w porównaniu z okresem 2010-2014. Pięciu największych eksporterów broni z Unii Europejskiej: Francja, Niemcy, Wielka Brytania, Hiszpania i Włochy w latach 2015-2019 generowało 23% światowego udziału, to jest o 3% więcej niż w okresie 2010-2014. Spośród nich wzrost eksportu odnotowała Francja, Niemcy i Hiszpania, a spadek Wielka Brytania i Włochy.

Schemat 1. Najwięksi eksporterzy broni na świecie w latach 2015-2019

Źródło: Trends in International Arms Transfers, 2019, SIPRI Fact Sheet, March 2020

Francuski eksport broni osiągnął najwyższy poziom od 1990 r. i stanowił w latach 2015-2019 7,9% całkowitego światowego obrotu. Jest to wzrost aż o 72% w porównaniu z okresem 2010-2014, kiedy to Francja miała 4,8% udziału w globalnym rynku. Przemysł zbrojeniowy Francji wykorzystał zwiększony popyt na broń m.in. w takich państwach, jak: Egipt (26% sprzedaży), Katar (14%) czy Indie (14%). Jednym z kluczowych towarów eksportowych do tych państw był myśliwiec Rafale. Ponadto wskazać należy na okręty podwodne sprzedane do Brazylii i Indii, fregaty (Zjednoczone Emiraty Arabskie i Malezja) oraz okręty przeciwminowe (Belgia i Holandia).

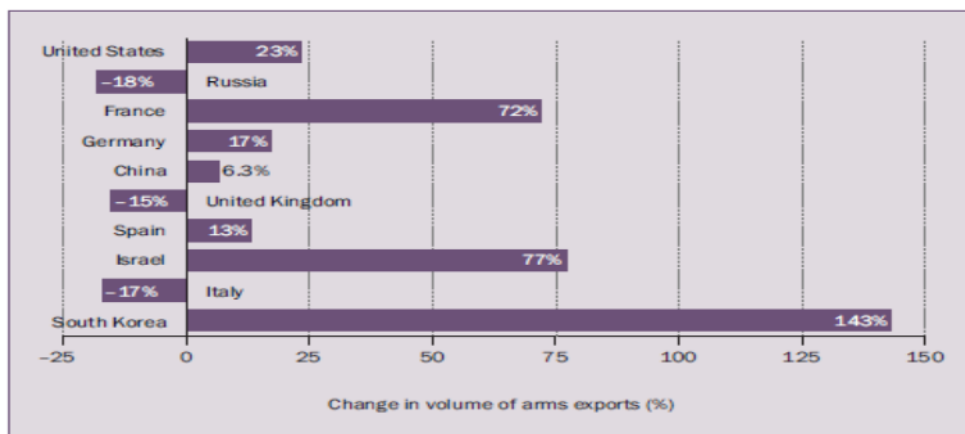
Transfer broni przez Niemcy w latach 2015-2019 stanowił 5,8% rynku światowego i był o 17% większy niż w okresie 2010-2014. Około 30% broni i sprzętu wojskowego z RFN trafiło do Azji i Oceanii, 26% do państw europejskich, 24% na Bliski Wschód, 11% na kontynent amerykański, a 8% do Afryki. Główni odbiorcy to: Korea Południowa (18%), Grecja (10%) i Algieria (8%). Największe niemieckie transakcje

w sektorze wojskowym (39% ogółu) dotyczyły sprzedaży okrętów podwodnych do: Korei Południowej, Egiptu, Grecji, Kolumbii, Włoch i Izraela. Ważne okazały się też kontrakty uwzględniające sprzedaż rakiet i ich części do Egiptu (za kwotę ponad 800 mln euro) oraz systemów wykrywania celów do Zjednoczonych Emiratów Arabskich.

Hiszpania zwiększyła swój udział w rynku z 2,9% (2010-2014) do 3,1% (2015-2019). Główni odbiorcy jej broni i sprzętu wojskowego to: Australia (33%), Singapur (13%) oraz Turcja (11%). Wielka Brytania była szóstym co do wielkości eksporterem broni na świecie w latach 2015-2019, co równało się 3,7% światowego obrotu. Jej udział w globalnym zbyciu uległ jednak zmniejszeniu – w okresie 2010-2014 wynosił 4,6%. Nastąpiło to przede wszystkim na skutek ograniczenia sprzedaży do Arabii Saudyjskiej, Indii i USA. Wśród największych odbiorców brytyjskiego sprzętu wymienić należy: Arabię Saudyjską (41%), Oman (14%) i USA (9%). Z kolei Włochy także odnotowały spadek z pułapu 2,7% (2010-2014) do 2,1% (2015-2019). W ostatnim pięcioleciu głównymi odbiorcami produktów zbrojeniowych włoskiego sektora |wojskowego były: Turcja (20%), Pakistan (7%) oraz Arabia Saudyjska (7%). Na uwagę zasługuje także przypadek Czech, które w analizowanym okresie (2015-2019) dzięki m.in. dostawom uzbrojenia do Iraku (np. samoloty L-159) zwiększyły swój udział w handlu aż o 453%.

Ważną rolę na rynku handlu bronią w latach 2015-2019 odgrywały ponadto: Chiny – 5. miejsce na świecie i 5,5% udziałów w rynku (wzrost wartości transakcji o 6%), sprzedaż głównie do Pakistanu (35%), Bangladeszu (20%), Algierii (9%); Izrael – 8. miejsce na świecie, 3% udziałów w rynku (wzrost sprzedaży o 77%), eksport przede wszystkim do: Indii (45%), Azerbejdżanu (17%) i Wietnamu (8%) oraz Korea Południowa – 10. miejsce na świecie, 2,1% udziałów w rynku (wzrost eksportu aż o 143%), sprzedaż głównie do: Wielkiej Brytanii (17%), Iraku (14%) i Indonezji (13%).

Schemat 2. Wybrane największe zmiany wśród głównych eksporterów broni w latach 2015-2019

Źródło: Trends in International Arms Transfers, 2019, SIPRI Fact Sheet, March 2020.

Eksperti SIPRI szacują globalną wartość handlu bronią i dodatkowym wyposażeniem na 80-100 mld USD rocznie. Oznacza to, że obrót ten stanowi tylko niespełna 1% światowego handlu i wbrew obiegowym opiniom nie jest kluczowym sektorem gospodarki. Najbardziej lukratywnym elementem tego sektora jest rynek lotniczy i sprzedaż najnowszych samolotów, w tym przede wszystkim F-35. Tendencja ta będzie utrzymywać się w kolejnych latach, uwzględniając fakt, iż tylko państwa europejskie do końca 2019 r. zamówiły ponad 350 myśliwców F-35.

Główni importerzy broni

Pięciu największych importerów broni w latach 2015-2019, czyli: Arabia Saudyjska, Indie, Egipt, Australia i Chiny, kupiło łącznie 36% sprzętu. Pod względem geograficznym głównymi odbiorcami są państwa: Azji i Oceanii (41% światowego importu), Bliskiego Wschodu (35%), Europy (11%), Afryki (7%) i obu Ameryk (5%). Z raportu SIPRI wynika, że w okresie 2015-2019 największy wzrost importu broni odnotowano na Bliskim Wschodzie (61%), natomiast największy spadek w Afryce (16%) i obu Amerykach (40%).

Wśród europejskich importerów prym wiodły: Turcja - 15. miejsce na świecie (1,8% globalnego zakupu), import głównie z: USA (38%), Włoch (24%) i Hiszpanii (19%); Wielka Brytania - 18. miejsce (1,7%), import z: USA (67%), Korei Południowej (21%) i Niemiec (4%); Włochy - 21. miejsce (1,5%), import z: USA (62%), Niemiec (25%), Izraela (6%); Norwegia - 24. miejsce (1,1%), import z: USA (77%), Włoch (7%), Korei Południowej (7%); Grecja - 28. miejsce (0,9%), import z: Niemiec (64%), USA (19%), Wielkiej Brytanii (7%); Holandia - 38. miejsce (0,6%), import z: USA (76%), Niemiec (13%), Włoch (7%) oraz Polska - 40. miejsce (0,5%), import z: USA (29%), Niemiec (18%) i Włoch (14%).

W latach 2015-2019 w porównaniu z okresem 2010-2014 odnotowano spadek polskiego importu o 14%. Informacje przekazane przez SIPRI obejmują jednak tylko zrealizowane dostawy, a nie podpisane kontrakty. Nie uwzględniono zatem na przykład kosztów związanych z systemem Wista. Wskazać należy ponadto na realizację przez Polskę w kolejnych latach następnym wielkich kontraktów zbrojeniowych, jak choćby umowy na kwotę 4,6 mld USD, która dotyczy dostawy 32 samolotów F-35 wraz z pakietem szkoleniowym i logistycznym.

Konkluzje

W kolejnych latach należy spodziewać się dalszego ożywienia na światowym rynku handlu bronią. Jest to spowodowane zarówno wielością rzeczywistych, jak i potencjalnych punktów zapalnych oraz zapowiedzią przez kluczowych importerów z Azji czy Bliskiego Wschodu przystąpienia do realizacji nowych zakrojonych na dużą skalę kontraktów związanych choćby z zakupem samolotów F-35 i towarzyszącej temu infrastruktury. Innym ważnym determinantem będzie także postawa eksporterów pragnących albo umocnić, albo odzyskać utraconą pozycję (np. Rosja czy Wielka Brytania), którzy poszukiwać będą coraz to nowych odbiorców, jak ma to miejsce

w przypadku choćby rynku tureckiego. Odrębną i otwartą kwestią pozostaje jednak pytanie o wpływ koronawirusa na światową gospodarkę, w tym możliwości produkcyjne eksporterów czy finansowe importerów uzbrojenia.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Sebastian Wojciechowski - prof. dr hab., pracownik Instytutu Zachodniego i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Ekspert OBWE ds. bezpieczeństwa. Redaktor naczelny „Przeglądu Strategicznego”. Ostatnio opublikował (współautor) książkę „Współczesne bezpieczeństwo Polski. Międzynarodowy wymiar instytucjonalny” Warszawa 2019.